

طب سوزنی در دامپزشکی و کاربرد آن در درمان بیماری های اسب

حامد دهقانی تفتی

دامپزشک بخش خصوصی

hdt1368@gmail.com

دوردهم، شماره یک، بهار و تابستان ۱۳۹۸

خلاصه

روی اندام های داخلی و در نتیجه عملکرد بدن، اثر درمانی خود را اعمال می کند.

نگرش های مختلفی درباره طب سوزنی وجود دارد. در نگرش آسیایی، طب سنتی چینی، شبکه ای پیچیده و مرتبط با هم را توصیف می کند که شامل ۱۴ کانال اصلی است و انرژی حیاتی یا همان qi در آنها جریان دارد. رفتار و عملکرد qi توسط تئوری طب سنتی چین توصیف شده است. شروع درمان نیاز به تشخیص بر مبنای تئوری های طب سنتی چین دارد تا نقطه صحیح شناسایی و درمان درست صورت پذیرد (۴).

در نگرش غربی مطالعات زیادی در مورد مکانیسم های تاثیر طب سوزنی انجام شده ولی همچنان تمام زوایای آن شناخته نشده است. تئوری های مطرح شده شامل تئوری تئوری همورال که به طور خلاصه بر اساس این نظریه طب سوزنی باعث آزاد شدن مواد شیمیایی خاصی در خون و سایر مایعات بدن شده که برای مثال می توان به موادی شبیه مورفین اشاره کرد که باعث تخفیف حدت درد می شوند (۴ و ۷). همچنین طب سوزنی باعث افزایش آنتی بادی ها و تعداد گلبول های سفید شده و توان فاگوسیتوز آنها را افزایش می دهد همچنین طب سوزنی در درمان بیماری های آلرژیک، واکنش های شدید التهابی، بیماری های اتوایمیون و تب نقش داشته که بیانگر آزاد شدن موادی در داخل خون پس از انجام طب سوزنی هستند (۶).

یکی از نظریه هایی که به طور گسترده ای توسط دانشمندان در باره مکانیسم اثر طب سوزنی مورد قبول واقع شده است نظریه نوروفیزولوژیکال می باشد که بر طبق این نظریه به طور خلاصه بعد از وارد شدن سوزن گیرنده های حسی فیبر های عصبی اوران تحریک و پیام به کرتکس مغز ارسال می گردد و هسته های مغز شروع

طب سوزنی یکی از رایج ترین مدل های طب مکمل محسوب می شود که با تحریک نقاط خاص در تشخیص و درمان بیماری ها موثر خواهد بود. این نقاط در ارتباط با یکسری کانال اصلی بوده و هر کدام از این کانال ها با عضو یا اعضای مشخصی در ارتباط هستند. منشا اکثر بیماری ها ناشی از اختلال در سیر انرژی یا عدم تعادل در توزیع انرژی بین کانال ها می باشد که طب سوزنی با ایجاد تعادل بین سطوح انرژی مختلف، اثر درمانی خود را اعمال می کند.

در بررسی حاضر دو مادین عرب یکی با علائم استرس و دیگری با مشکل ناباروری، همچنین یک سلیمی ۱۶ ساله با علائمی همچون عدم تعادل و کنترل در اندام خلفی، تحت درمان با طب سوزنی قرار گرفتند. میزان پاسخ به درمان و طول دوره درمان با توجه به طبیعت و نوع بیماری هر حیوان متفاوت بود. هدف این تحقیق، توضیح نقش و اهمیت طب سوزنی به عنوان طب مکمل یا جایگزین در درمان بیماری های مرتبط با اسب می باشد.

مقدمه

طب سوزنی یکی از رایج ترین مدل های طب مکمل محسوب می شود. طب سوزنی یا acupuncture از ریشه لاتین "ACUS" به معنای سوزن و "PUNGERE" به معنای فرو کردن گرفته شده است و در واقع شامل فرو کردن سوزن های خاص در نقاط مشخصی از بدن می باشد که به نقاط طب سوزنی یا acupoint شناخته می شوند. منشا این طب از شمال هند و تبت بوده ولی توسط چینی ها طبقه بندی و پیشرفت داده شده است (۵).

این طب سیستم پیچیده ای از تشخیص، درمان و پیشگیری از بیماری ها است که بر پایه واکنش بدن به تحریک نقاط مشخص به وسیله سوزن صورت می گیرد و با تاثیر بر

به تولید یک سری انتقال دهنده عصبی و پپتید های اپیوئیدی به صورت مسیر پایین رونده می کنند(۸).

معمولا نقاط طب سوزنی در محل هایی که اعصاب نفوذ کرده اند مثل عضلات بزرگ، استخوان ها، تاندون ها و رگ ها خونی بوده و زمانی که سوزن در ارتباط مستقیم با نورورسپتور قرار می گیرد و از طریق سیستم عصبی خودکار پیام منتقل می شود. اینکه کدام نقطه در چه سطحی تحریک شود اثرات درمانی متفاوتی را به دنبال خواهد داشت(۶).

در طول چند دهه گذشته طب سوزنی توانسته است خود را از یک روش درمانی غیر متعارف و انفعالی به عنوان پدیده ای بسیار موثر از طب مکمل قانونمند و منظم به خصوص در درمان بیماری های مزمن معرفی نماید. فلسفه طب سوزنی بر مبنای ارتباطات عملکردی غیر علیتی و پدیده شناسی بنا شده، در حالی که طب غربی علت پدیده ها را در درجه اول اهمیت قرار دارد. به عبارت دیگر طب غربی پدیده ای که با اصول علمی همراه و متناسب نباشد مردود می شناسد، در صورتی که مفهوم فلسفه چینی Taoism احتیاجی به تبیین و تشریح علت نداشته بلکه فقط عملکرد و تظاهراتی را که از پدیده می بیند قبول می کند(۱).

در طب سنتی چین از سمبل های به نام های yin و Yang استفاده می شود. طبق این سمبل ها همه چیز به صورت جفت و مخالف هم وجود دارد. مثلا Yin سرد و مرطوب بوده ولی yang گرم و خشک و یا Yin شامل اعصاب پاراسمپاتیکی و اندورفین و yang شامل اعصاب سمپاتیکی و اپی نفرین هست. زمانیکه ارتباط بین این دو، دچار اختلال شده و از تعادل خارج گردد بیماری های مختلف بروز می کنند. هدف از انجام طب سوزنی ایجاد تعادل بین اعضای داخلی، تقویت و تحریک سیستم های متعادل کننده بدن می باشد که با مکانیسم هایی باعث ایجاد این تعادل در بدن می گردد(۲).

کاربرد های طب سوزنی در دامپزشکی

اکثر کاربرد های طب سوزنی در درمان بیماری های مزمن و درد با درجه متوسط می باشد. همچنین طیف وسیعی از اختلالات عملکردی را می تواند تحت تاثیر قرار بدهد. در دامپزشکی همانند پزشکی می توان از طب سوزنی در جهت درمان و تشخیص بیماری ها بهره گرفت. به خلاصه ای از کاربرد های درمانی طب سوزنی در دامپزشکی در جدول شماره یک اشاره شده است(6).

بیمارهای قابل درمان با طب سوزنی

سیستم های بدن	بیمارهای قابل درمان به کمک طب سوزنی
معده ای- روده ای	التهاب معده - ایلئوس- التهاب کولن - پرولپس رکتوم - اسهال مزمن با منشا نامشخص و
تنفس	سینوزیت - التهاب بینی - التهاب حنجره - آسم و سرفه های مزمن - پنومونی و
عصبی	کما- کری- میلوپاتی غیر دژنراتیو- فلجی اعصاب صورت و
عضلانی و اسکلتی	DJD مزمن- بیماری دیسک بین مهره ای - اسپاندیلوزیز- تاندوتیت - اسپاسم عضلانی و
تولید مثل	کیست تخمدانی- سخت زایی- جفت ماندگی- پرولپس رحم- ورم پستان - ادم پستان و
پوست	درماتیت و
ادراری	بی اختیاری ادرار - احتباس ادرار - التهاب مثانه

تکنیک های استفاده از طب سوزنی

برداشته و مدیریت میشود. لازم به ذکر است عوارض یاد شده به ندرت اتفاق می افتند (۲).

نمونه ای از درمان های طب سوزنی انجام شده

درمان ناباروری در مادبان

بعد از معاینات بالینی و سونوگرافی مادبان ده ساله عرب به نام فرات مشخص شد که مادبان مذکور از ناحیه تخمدان چپ بسیار ضعیف بوده و رحم از وضعیت تخمدان راست تبعیت نمی کند. رحم حیوان در زمان فعلی شل و بدون انسجام بود. رنگ قرمز تیره زبان، ضعف در ناحیه کمر، نبض ضعیف و عمیق، ریزش اشک در زمان مواجهه با نور زیاد، کاهش قدرت شنوایی و بی نظمی در مدت زمان سیکل فعلی همه نشان دهنده وجود نقصان انرژی در اندام های کبد و کلیه بود. درمان مادبان با شروع تحریک نقاط خاص و موثر در افزایش جریان انرژی به سمت کلیه و کبد شروع شد. در جلسات درمان نقاط KID 6، KID 3، KID 7 و SP 6 به عنوان نقاط تحریک کننده Yin به وسیله سوزن تحریک شدند. علاوه بر آن، نقطه -Yan chi به عنوان نقطه مخصوص درمان ناباروری به صورت دو طرفه، همچنین نقاط Shen-shu، -Shen، peng، BL 23 و BI 52 به عنوان محرک های کلیه به صورت دو طرفه و نقطه BI 18 به عنوان محرک کبد به صورت دو طرفه به وسیله طب سوزنی الکتریکی با فرکانس 20HZ به مدت ۱۰ دقیقه و فرکانس 100HZ به مدت ۱۰ دقیقه دیگر تحریک شدند. مدتی پس از جلسه پنجم درمان، مادبان سونوگرافی شد. در بررسی سونوگرافی، تخمدان چپ کاملاً فعال و دارای فولیکول غالب بود و مادبان برای انجام کشش به باشگاه دیگر منتقل شد. مادبان مذکور پس از دو نوبت جفت گیری به فاصله دو روز به باشگاه مبدا بازگشت. ۱۶ روز بعد، مجدداً سونوگرافی انجام و آبستنی مادبان تایید گردید.

درمان استرس اسب کورسی

در معاینه مادبان عرب چهار ساله به نام نازنین، حیوان دارای نبض سریع و ضعیفی بود و از دیگر یافته های ظاهری آن زبان قرمز رنگ بود که ترک هایی بر روی آن مشاهده می شد. حیوان به آسانی می ترسید و با صدای بوق ماشین، بر هم خوردن درب باکس و حتی صدای بلند کارگران باشگاه دچار ترس می شد. تشخیص طب سوزنی حرارت کاذب و نقصان در Yin بود. پروتکل درمانی شامل تقویت Yin، کاهش حرارت کاذب و آرام کردن ذهن بود. دو روز پس از اولین جلسه طب سوزنی، حیوان

این تکنیک ها شامل طب فشاری که دارای قدمتی بیشتر از طب سوزنی بوده و با اعمال فشار یا ماساژ بر روی نقاط طب سوزنی انجام می شود و معمولاً دامپزشکان آن را به صاحبان دام آموزش می دهند تا در فواصل جلسات درمانی انجام دهند. در روش رایج این طب، از سوزن هایی با جنس استیل ضد زنگ استفاده می شود که به نام طب سوزنی خشک شناخته می شود. استفاده و تزریق محلول های خاص در محل نقاط طب سوزنی تکنیکی است که می تواند با استفاده از محلول نمکی یا B12 باشد که در اسب بیشتر از این تکنیک استفاده می شود. همچنین در طب سوزنی می توان از تحریک الکتریکی استفاده نمود که دارای اثرات درمانی قوی تر و با دوامتری است و بیشتر برای درمان بیماری های مزمن مثل استئوآرتریت و غیره انجام می شود. ایمپلنت یا کاشت مواد مختلف همچون نخ cat gut و یا استیل ضد زنگ و دانه های طلا که به وسیله اپلیکاتور مناسب در محل نقطه مورد نظر قرار می گیرد و دائماً نقطه را تحریک می کند می تواند به عنوان روشی دیگر مورد توجه قرار بگیرد. طب سوزنی با لیزر و موکسی باسشن نیز جزو سایر تکنیک درمانی می باشند (۵).

معمولاً میزان درد و احساس ناراحتی ناشی از فرو بردن سوزن و رد شدن از پوست لحظه ای و کوتاه بوده و با شروع درمان حیوان آرام شده و گاهی حیوانات کوچک در طول مدت درمان به خواب می روند. طول مدت درمان از ۱۰ ثانیه شروع و تا ۳۰ دقیقه یا بیشتر متغیر است. فواصل بین جلسات بسته به نوع حیوان از ۲ روز تا ۱۵ روز یکبار متغیر بوده و با طی مراحل درمان و جلسات بیشتر، فواصل طولانی تر و گاهی به صورت ماهانه یا ۳ الی ۶ ماه یکبار انجام خواهد شد. تأثیرات مثبت درمان معمولاً بعد از جلسه اول یا دوم و در بعضی از موارد پس از جلسه پنجم یا ششم مشاهده می شود (۲).

طب سوزنی یکی از امن ترین روش ها بوده و نسبت به سایر روش ها های درمانی دارای عوارض جانبی بسیار کمتری می باشد. یکی از عوارض بدتر شدن علائم بیماری بوده که معمولاً تا ۷۲ ساعت ادامه داشته و پس از آن علائم تخفیف می یابد. هرچند به ظاهر عارضه بوده اما از نظر طب سوزنی مفید است و پس از این دوره دام احساس سلامتی بیشتری را تجربه خواهد کرد. ایجاد هماتوم در محل نفوذ سوزن و شکستن سوزن از عوارض دیگری است که در صورت لزوم به وسیله جراحی

منابع

۱. پورامنز، بروس، برمان، برین، استوکس، گابریل و استیلرنیکولاس (۱۳۹۵) اطلس آموزشی طب سوزنی، انتشارات دستان، چاپ سوم، ۲۰-۲۱.
2. Amaro, J.(2005)Acupuncture in Veterinary Medicine, Dynamic Chiropractic, Vol:23,(6): 1- 6.
3. Cantwell, S.(2010)Traditional Chinese Veterinary Medicine: The mechanism and management of acupuncture for chronic pain, Topics in Companion Animal Medicine , Vol:25,(1): 53-58.
4. Goiz-Marquez, G., Caballero, S., Solis, H.(2009)Electroencephalographic evaluation of gold wire implants inserted in acupuncture points in dogs with epileptic seizures, Res. Vet. Sci., Vol: 86, 152-161.
5. Haltrecht, H.(1999), Veterinary acupuncture, Can Vet J Vol: 40, 401-403.
6. Hulea, C. I., Cristina, R. T.(2012) Acupuncture as a Therapeutic Tool in Health Disorders in Animals, Animal Science and Biotechnologies, Vol:45, (2).
7. Schoen, A. M.(2000)Equine Acupuncture: Incorporation into Lameness Diagnosis and Treatment, AAEP Proc., Vol:46, 80-83.
8. Schofield W.A. (2008)Use of acupuncture in equine reproduction, Theriogenology, 70, 430-434.

در مسابقه کورس ۱۰۰۰ متر پاییزه یزد شرکت نمود و مقام دوم را کسب کرد. جهت درمان مادیان مذکور نقاط BL 23 , KID, SP 6, Da-feng-men, An-shen و BL 15 و HT 7 تحریک شدند. درمان مادیان به مدت ۳ هفته ادامه یافت.

درمان عدم تعادل در ناحیه اندام حرکتی خلفی، سفتی و خشکی حرکت یک سیلیمی ۱۶ ساله

سیلیمی با علائم عدم تعادل و کنترل کافی بر روی اندام حرکتی خلفی مورد معاینه دقیق طب سوزنی قرار گرفت. رنگ زبان pale و نبض آرام بود. با توجه به تاریخچه حیوان مبنی بر خوابیدن به مدت نسبتاً طولانی در کف اصطبل پر از آب و همچنین وجود سفتی حرکت و بهبودی جزئی حیوان در زمان افزایش دمای روز، بیماری سیلیمی مذکور نفوذ رطوبت (damp Bi Syndrome) تشخیص داده شد. برای درمان، نقاط SP 9 و SP 6 به روش سوزن زنی خشک انجام شد. سایر نقاط شامل ST 36، BL 20 و BL 21 به عنوان نقاط تقویت کننده طحال طب سوزنی به روش الکتریکی انجام شد. پس از ۲ مرحله درمان با فاصله ۱۵ روز، سیلیمی مذکور توانایی خود را تا حد بسیار زیادی باز یافت و اولین جفت گیری خود را پس از ۴ ماه از شروع بیماری انجام داد.

نتیجه گیری

هدف از انجام طب سوزنی پرداختن به هر حیوان به صورت اختصاصی، ارزیابی و بازگرداندن تعادل به آن می باشد. در نتیجه، اتخاذ یک پروتکل کلی برای درمان اختلالات و بیماری های مشابه بین گروهی از حیوانات با فلسفه طب سوزنی چین در تضاد است. معاینه، تشخیص و پروتکل درمان باید به صورت اختصاصی انجام تا بهترین نتیجه حاصل شود. انجام درمان های متعدد طب سوزنی در سال های اخیر بر روی انواع بیماری های رایج و کسب نتایج قابل قبول، حاکی از توانایی این طب در درمان به تنهایی یا به عنوان مکمل در کنار سایر روش های درمانی می باشد.

